

10.

Buna göre, Aristoteles'te *ousia* kavramını açmak demek, “varolma ve birşeyin varolması ne demektir?” ve “varolanın o varolan olması (bilinme bakımından *ousia*) ne demektir?” sorularını yanıtlamak anlamına gelecektir. Varolma sorusu, daha sonra “varlık modaliteleri” olarak karşımıza çıkacaktır. Aristoteles'te varolan *dynameia* (olanak halinde), *entelegkhia* (amacını kendi içinde taşıyarak), *energia* (etkin halde) diye üçe ayrılır. Ayrıca kendileri *dynameis* (olanaklar), *energeiai* (etkinlikler) olan şeyler vardır. *Dynamei*, *entelegkhia* ve *energia* ise, *hylenein* (maddenin), *eidusun* (biçimin) ve *synolonun* (cisimsel teklerin) varolma tarzlarıdır. Maddeyle *eidus*, varolanın varolan olarak yapısını meydana getirir. Madde, bilinme bakımından *hypokeimenon* (altta duran taşıyıcı), *eidus* (biçim) da *to ti einai*dir (birşeyi o şey yapan)¹⁸ *Ousiai*ların da çeşitleri vardır: duyulara verilen ve düşünülür *ousialar*. Duyulara verilen *ousiaların* maddesi vardır ve hareket ederler, fiziğin konusudur. Düşünülür *ousialar* maddesizdir, hareketsizdir, “ilk felsefe” ve matematiğin konusudur. Bir varolanın *ousiası* ise ya bir *synolon*dur, duyulara verilen *ousiadır* ve adı vardır ya da bir *eidostur*, bir şeyin *ousiadır* ya da yalnızca *ousiası* vardır, yani bir *genos* (cins) veya *katholoudur* (genel kavram) ve yalnızca tanımlanabilir.¹⁹ Aristoteles'e göre bilgi olanaklıdır demiştik. Bilginin olanaklı olduğunu söylemek demek onun bilgi görüşünü ortaya koymayı gerektirir. Aristoteles'e göre, bilgi her zaman algıyla başlar. Algıdan *epagogeyle* genel ilkeler üretir, sonra da başka bilgileri bu genel ilkelerden çıkarsarız. *Epagoge*, benzer türden tikel durumları gözlemleyerek bunlara ilişkin ve bunların tümünü kapsayan genel önermelere ulaşma etkinliğinin adıdır. Aristoteles'in bilginin olanağı sorunu açısından, bu söylediklerine dayanarak bilginin olanaklı olduğu, poetik, pratik ya da teorik olsun hangi alan söz konusuysa, o alanın nesnesine uygun olarak ortaya konan yargılarda kesinlik aranması gerektiğini söyleyebiliriz. O, Platon'dan ayrı olarak, kesin bilginin sadece idealara ilişkin olduğuyla ilgili bir sınırlama yapmamış, nesnesine uygun olarak bilgiler arasında bir ayırım yapmıştır: a)deney, b)sanatın bilgisi, c)bilimlerin bilgisi, d)*episteme*. Aristoteles'e göre bilim ve sanata deney aracılığıyla ulaşılır, deneyle kazanılmış olan kavramlardan tümel yargıları ortaya koyduğumuzda sanatın bilgisine sahibizdir, bu bilgi öğretilir, bu bilgiye sahip olanlar nedenlerin

bilgisine sahiptir, deneyin bilgisine sahip olanlar ne nedenlerin bilgisine sahiptir ne de bu bilgiyi öğretebilirler. Bilimlerin bilgisi, daha tümel, tikel bilimlerin bilgisini içeren, hipotezlerden yola çıkan bir bilgi türüdür. *Episteme*, nedenlerin ve ilkelerin bilgisidir. Aristoteles'e göre bir şeyin nedenlerinin bilgisine sahip olmak, o şeyi bilmek demektir. Bu nedenler dört tanedir: maddi neden, ereksel neden, biçimsel neden, etkin neden. Böylece Aristoteles, Platon'da ve diğer filozoflardaki *görünüş-gerçeklik* ikiliğini, tek tek varolanların (*synolonun*) içindeki *eidoslardan* bahsederek, yani, gerçek varlığın içine *ousiayı* yerleştirerek aşmıştır diyebiliriz. Bu sayede de varlık ve bilgi konularının birbirinden kopuk ve ayrı düşünölemeyeceğini ortaya koymuştur.

Arkhe, değişme, bilginin olanağı ve kaynağı, varolanın yapısı *görünüşler* ve onun arkasındaki *gerçek varlık* gibi yukarıda ele alınan konulara bakıldığında, Antikçağ Yunan felsefesinin önemli konuları, varlık ve bilgiye ilişkin olanlardır. Bu konular ve bunlara ilişkin çözüm denemeleri hep birbiriyle ilintili olarak dile gelmiştir. Çünkü ister gerçeklikteki bir nesneye ilişkin olsun, ister düşünsel bir varolana ilişkin olsun, her türlü yargımız hep bir varolan hakkındadır. Bu nedenle varolanlarla ilgili ayrıntılı ve kapsamlı bir çalışma, her türden dile getirilen yargının yapısına da ilişkin bir çalışma olacaktır.